

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI SAQLASHDAGI NOBUDGARCHILIKLAR SABABLARI VA ULARNI OLDINI OLISH CHORA TADBIRLARI

Дехқонова Шахноза Юлбарсовна

Андижон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар институти ассистенти

Soyibjonova Maxzuna

Андижон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар институти talabasi

Annotatsiya: *Saqlashdagi asosiy yo'qotishlar sabab oqibatlar va oldini olish chora tadbirlari hozirgi kunda rivojlanib bormoqda.*

Abstract: *Main losses in storage, causes consequences and preventive measures.*

Kalit so'zlar: *nobudgarchilik(pateriya), saqlashda kechadigan jarayonlar, texnologik jarayonlar, rejalashtirish, tuproq iqlim sharoiti, dala iqlim sharoiti.*

Key words: *extravagance, storage processes, technological processes, planning, soil climate conditions, field climatic conditions.*

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarni saqlashdagi texnologlarni qiynab kelayotgan og'riqli muammo bu shubxasiz saqlashdagi nobudgarchiliklar bo'lib hisoblanadi. Avvalo bu xom ashyoni biokimyoviy holati, fiziologik yetilganligi, uning navi, yetishtirish texnologiyasi, yig'ish agrotexnikasi va yakunda saqlash omborlariga joylashtirishni va saqlash jarayonini noto'g'ri tashkil etilganligi. Qisqa qilib aytganda bunday nobudgarchiliklarni oldini olish uchun qishloq xo'jaligi hodimlari qanday chora tadbirlar va yechimlarni amalga oshirishimiz kerak?

Avvalambor, urug'ni yerga qadashdan oldin bu jarayonini va mahsulot yetilib pishgunga qadar yoki hosili yig'ilgunga qadar biz jarayonni to'liq reja asosida tartibli tashkil qila bilishimiz lozim. Jarayonini rejalashdan asosiy maqsad, hosilni rejalash, texnologik jarayonning iqtisodiy tomonlari va resurslarini hisoblash va moliyaviy jihatdan tayyorgarlik ko'rish va mahsulotni saqlash yoki qayta ishlash jarayoni uchun, ombor va saqlash maydonlari tayyorlash shuningdek, yetarli miqdordagi qo'shimcha mineral moddalar ya'ni og'itlash me'yorini hisoblash uchun kerak bo'ladi. Urug'ni yerga ekishdan oldin butun dala va urug' bir biriga mutanosibli, dala iqlim sharoitining ushbu ekilmoqchi bo'lingan navga muvofiqligini inobatga olish muhim. Chunki qanchalik yaxshi navli urug' ekilganligidan qat'iy nazar bu urug' dala iqlim sharoiti va tuproqning tarkibiga muvofiq bo'lmasa, bunday urug'dan olinga xosil kutilgandek saqlanmasligi yoki qayta ishlashga yaroqsiz bo'lib yetilishi mumkin. Tuproq iqlim sharoiti urug' naviga va yetishtirilishi rejalalanayotgan os'imlik turiga mos bo'lgan taqdirda, biz keyingi jarayon yani yetishtirish agrotehnik majmuasini to'g'ri tashkil qilishimiz lozim. O'simlik holatini doimiy nazorat qilishimiz va o'z vaqtida tuzilgan yetishtirish rajasiga muvofiq agrotehnik tadbirlarni o'z vaqtida olib borishimiz zarur. Chunosonchi o'z vaqtida bajarilmagan agrotexnik tadbirlar ham mahsulot sifatiga o'z ta'sirini o'tkazmay qolmaydi. Yakunda terim vaqtini to'g'ri tanlash va tashkil etish hisobladi.

Yuqoridagi agrotehnik jarayonlar to'la tashkil etilgan va barcha tadbirlar muvofiq ravishda bajarilgan taqdirda hosil kutilganidek va undan xam yaxshi bo'lishi aniq isbotlangan. Ushbu mahsulot fiziologik jihatdan pishiq va to'la kimyoviy va biologik konstruksiyaga ega va saqlashga va qayta ishlashga yaroqli bo'ladi va asosiysi nobudgarchiligi kamayadi. Hosil turiga, yetilish darajasiga muvofiq va to'g'ri tartibda yig'ib olingandan, so'ng mos ravishda omborlarga ya'ni xom ashyo yoki mahsulot turiga muvofiq saqlash joylariga, to'g'ri tartibda joylanishi kerak. Noto'g'ri joylashtirish jarayoni xam saqlashdagi nobudgarchilikka sabab bo'lishi mumkin. Shunday ekan ushbu yuqoridagilardan xulosa qilib shuni aytish mumkinki, xar bir mahsulot saqlashgacha va saqlashga joylashtirish jarayonida xamda saqlash jarayonini o'zida xam turli darajada nobudgarchilikka uchrashi mumkin. Ushbu jarayonlar to'g'ri tashkil etilgan taqdirdagina sifatli saqlangan mahsulotlar xalq iste'moli uchun yetkazib beriladi.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. А.А. Рибакон ва бош. Ўзбекистон Узумчилиги Т. Ўқитувчи 1969 й.
3. Бўриев Х. Ч, Жўраев Р. Ж, Алимов О. А. «Мева – сабзавотларни сақлаш ва уларга дастлабки ишлов бериш». Тошкент: «Меҳнат», 2002.
4. Мирзаев М.М и др. Ампелография Узбекистана. Ташкент: «Узбекистан», 1984
1. Маҳмудов Ф. Замонавий узумчилик асослари. Қўлланма –Тошкент -2020 178-181 б.
2. А.Ш.Азизов., Б.А.Абдусатторов Study of the effect of different grape guard sheets for the storage of “toyfi” variety of grape Scopus. Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems, 12 (7 Special Issue), pp.2189-2194.
3. А.Ш.Азизов., Б.А.Абдусатторов Qualitative Organizing of Storage Process of Table Grape Varieties by Using Grape Guard Sheets in Cold Storage Scopus. International Journal of Advanced Science and Technology Australia ISSN: 2005-4238 IJAST Vol. 29, No. 11s, (2020), pp. 1943-1948 ijast@sersc.org
4. Абдуллаев, Р.М., Мирзаев, М.М., Набиев, У.Я., Абзор (2013) Узум етиштириш ва майиз қуритишнинг замонавий технологияси. Тошкент: Шарқ-Нашриёти-Матбаа Акциядорлик Компанияси 113-116
5. Темуров, Ш (2002) Узумчилик. Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси Давлат Илмий Нашриёти. Тошкент. 60-63 б
6. Allan R., Sergio R., Saeed A, Muhammad Sh., Osmar J. (2018) Postharvest techniques to prevent the incidence of botrytis mold of 'BRS Vitoria' seedless grape under cold storage. Horticulturae MDPI, 18 (4,17) 1-11. References used Интернетсайдлари. 1. Источник: <https://rusfarmer.net/forlady/hranenie/grushi> Русский фермер © Портал для хозяев своей земли: фермеров, дачников и огородников! 2. <https://www.researchgate.net/figure/Cross-section-of-3-year-old-grapevine-arm->